

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СХИЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДО БАНКРУТСТВА ТА ОСНОВНІ ЗАХОДИ З ЙОГО ВІДВЕРНЕННЯ

Іваненко А.П., Мойсеєнко І.М.

В новітній Україні проблема виявлення схильності підприємства до банкрутства та своєчасного відвернення кризового стану є однією з найактуальніших з позицій економічної теорії та практики. Зумовлено це суттєвими негативними наслідками банкрутства кожного суб'єкта господарювання не тільки для мікро-, а і для макрорівня економіки, зважаючи на досить невеликий (порівняно із ін. подібними за населенням країнами) "ВВП / особу" в Україні.

Задача оцінки схильності підприємства до банкрутства зводиться до визначення ймовірності та ступеню можливої кризи підприємства в наступних періодах. Найпоширенішими є декілька основних підходів до оцінки-прогнозування ймовірності банкрутства підприємства – на базі аналізу: системи фінансових коефіцієнтів, грошових потоків, синтетичних (кілька-факторних) тестових показників прогнозування банкрутства тощо. Кожен з підходів має свої переваги та недоліки, втім, найефективнішими методами оцінювання схильності підприємства до банкрутства є синтетичні тестові моделі, зважаючи на вищу їхню комплексність.

Засновником синтетично-тестового (кілька-факторного) методу оцінювання схильності підприємств до банкрутства вважається є американський економіст Е.Альтман, котрий в 60-70-х рр. ХХст. розробив і запропонував кілька тестових синтетичних моделей для визначення ймовірності банкрутства. Найпростішою з них є двофакторна модель:

$$Z = -0,3877 - 1,0736 \cdot X_1 + 0,0579 \cdot X_2,$$

де X_1 – коефіцієнт покриття (поточні активи / поточні пасиви);

X_2 – коефіцієнт фінансової автономії (власний капітал / поточні пасиви).

При $Z < 0$, очікувана ймовірність банкрутства – більше 50%, при $Z > 0$ – менше 50%, у випадку $Z = 0$ ймовірність банкрутства – біля 50%. Зважаючи на неврахованість в цій моделі багатьох ін. показників-індикаторів фінансово-господарського стану економічного суб'єкту, точність оцінок за цією моделлю – досить приблизна.

Точніші оцінки дозволяє одержати застосування п'ятифакторної моделі Е.Альтмана:

$$Z = 1,2 \cdot X_1 + 1,4 \cdot X_2 + 3,3 \cdot X_3 + 0,6 \cdot X_4 + 0,99 \cdot X_5,$$

де X_1 – співвідношення власних оборотних коштів та всіх активів підприємства (валюти балансу);

X_2 – рентабельність активів (співвідношення нерозподіленого прибутку до загальної величини активів);

X_3 – рентабельність всіх активів за чистим прибутком (співвідношення чистого прибутку до загальної величини активів);

X_4 – коефіцієнт покриття за ринковою вартістю власного капіталу як співвідношення останнього до всіх зобов'язань;

X_5 – коефіцієнт обертання всіх активів (середніх за період), як відношення чистої виручки від реалізації до середньоперіодної загальної суми активів.

Такого типу моделі дозволяють будувати правила визначення схильності підприємства до банкрутства у поточному періоді за фактичними значеннями фінансових коефіцієнтів, а також – оцінювання схильності підприємства до банкрутства в майбутньому, використовуючи для оцінки прогностичні значення коефіцієнтів. Це, в свою чергу, дозволить своєчасно розробити та здійснити на підприємстві, в разі необхідності, адекватні антикризові заходи.

Основним напрямом відвернення банкрутства підприємства є зниження витратності виробництва в ході комплексної економії виробничих ресурсів всіх видів: трудових, матеріальних, фінансових тощо. В умовах гострої нагальності значного підвищення оплати праці, актуальною стає задача зниження трудоемкості продукції та зростання продуктивності праці, що досягається різними шляхами, зокрема і насамперед: механізація та автоматизація виробництва, застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання. Важливим є підвищення вимог та застосування вхідного контролю за якістю сировини, матеріалів, комплектуючих та напівфабрикатів, що надходить від постачальників. Необхідними є: розробка та вдосконалення системи знижок та кредитування для найбільших покупців, оптимізація організації та проведення сезонних розпродаж зі знижками в ціні. Ці та ін. подібні госпзаходи сприятимуть покращенню результативності господарювання та відверненню криз та банкрутств підприємств.